

STORTINGET

Innst. 376 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:149 S (2020–2021) og Dokument 8:172 S (2020–2021)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Sigbjørn Gjelsvik om stans i videre tilpasning til EUs energibyrå ACER og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Liv Signe Navarsete, Sigbjørn Gjelsvik og Ole André Myhrvold om at Norge må trekke seg ut av EUs energibyrå (ACER)

Til Stortinget

Bakgrunn

I Dokument 8:149 S (2020–2021) fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen umiddelbart stoppe all videre tilpasning til EUs energiregelverk og tilpasning til EUs energibyrå ACER.
2. Stortinget ber regjeringen i EØS-komiteen avslå enhver behandling av kommende rettsakter med tilknytning til energimarkedspakke 3 eller 4.»

I Dokument 8:172 S (2020–2021) fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte prosessen med å trekke Norge ut av EUs energibyrå (ACER).»

Det vises til dokumentene for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Espen Barth Eide, Ruth Grung, Else-May Norderhus og Runar Sjøstad, fra Høyre, Liv Kari Eskeland, Stefan Heggelund, Aase Simonsen og Lene Westgaard-Halle, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Gisle Meininger Saudland, fra Senterpartiet, Sandra Borch og Ole André Myhrvold, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Venstre, lederen Ketil Kjenseth, fra Kristelig Folkeparti, Tore Storehaug, og fra Miljøpartiet De Grønne, Per Espen Stoknes, viser til Representantforslag 149 S (2020–2021) om stans i videre tilpasning til EUs energibyrå ACER, og Representantforslag 172 S (2020–2021) om at Norge må trekke seg ut av EUs energibyrå ACER. Det vises videre til svarbrev av 7. april 2021 til hver av sakene fra olje- og energiminister Tina Bru. Brevene er vedlagt innstillingen.

Komiteen viser til at forslagsstillerne i Representantforslag 149 S (2020–2021) ber om umiddelbar stans i all videre tilpasning til EUs energiregelverk og tilpasning til EUs energibyrå ACER, og at man i EØS-komiteen avstår enhver behandling til det europeiske energibyrået. Komiteen viser også til at forslagsstillerne i Representantforslag 172 S (2020–2021) ber om å igangsette en prosess med å trekke Norge ut av ACER. Etter beslutning i komiteen blir disse sakene behandlet samlet da de tematisk ligger svært nært hverandre.

Komiteen har merket seg at det i representantforslagene vises til integrasjonen av nasjonale kraftmarkeder i EU, og til betydningen det har for norske kraft-

priser og norsk industri. Komiteen viser til at Norge i flere tiår har vært en del av et nordisk kraftmarked. Norden har vært en pioner-region i denne sammenheng. Komiteen viser videre til at få regioner har et så integrert kraftmarked som oss i Norden, selv om flere andre regioner er i ferd med å ta oss igjen. Det har ført til en mer effektiv bruk av fornybare kraftressurser i Norden, og styrket forsynings sikkerheten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til at ACER er EUs energidirektorat med en koordinerende rolle som i stor grad tilsvarende og erstatter de institusjonene vi tidligere hadde på nordisk nivå, helt siden opprettelsen av NordEl i 1963. Det vises videre til at samhandlingen i ACER er av teknisk karakter, og formålet er å legge til rette for samarbeid mellom EU/EØS-landenes energimyndigheter, slik vi også historisk har gjort det mellom energidirektoratene i de nordiske landene. Samarbeidet omfatter regelverk og fremdrift på energiområdet. Norske eksperter deltar i diskusjonene i ACER og kan påvirke gjennom talerett, forslagsrett og deltakelse i utformingen av regelverk som er viktig for Norge. Flertallet viser videre til at Norge har vært en del av EUs 3. energimarkedspakke siden 2019.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet, viser til at tilgang til rikelig med ren og rimelig kraft har vært et viktig konkurransefortrinn for vår kraftkrevende industri. Det vises også til at det norske strømsystemet er fornybart, og at det derfor i svært stor grad påvirkes av været. Lav fyllingsgrad i vannmagasinene og vindstille vær bidrar til å drive kraftprisen opp. Dette flertallet har merket seg at bekymring for høyere strømpriser ofte preger diskusjonen i norske industrimiljøer og i fagbevegelsen. Gjennom kraftsamarbeidet i Norden har Norge hatt mulighet til å importere strøm når det har vært lav fyllingsgrad i våre vannmagasiner. Muligheten for utveksling av kraft med våre nordiske naboland har derfor bidratt til å holde strømprisene her hjemme nede, da vi har hatt mulighet til å importere strøm i perioder der det har vært behov.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Sverige, Danmark og Finland er EU-medlemmer, og at energiregelverket som utvikles i EU, derfor danner rammen for det felles nordiske kraftsamarbeidet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Norge har full nasjonal råderett over kraftpolitikken, samtidig som vi

har et utstrakt kraftsamarbeid med våre nordiske naboland. Det er norske myndigheter som bestemmer over konsesjonssystemet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet, viser til at den norske kraftpolitikken gjennom flere tiår har bidratt til at vi ligger langt foran de fleste europeiske land når det gjelder å ha et fornybart, moderne og integrert kraftsystem. Det at vi har lykkes her hjemme, handler om at vi tidlig så fordelene av å utvide og koordinere strømmarkedet til vår fordel.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at det i tilknytning til diskusjonen om ACER har pågått en debatt om mellomlandsforbindelser, og spesielt om den private kraftkabelen NorthConnect. Dette flertallet vil understreke at dette er en frittstående sak som ikke har vært en del av EUs tredje energimarkedspakke. Det vises samtidig til Prop. 160 L (2020–2021) om endringer i energiloven, som slår fast at Statnett skal ha monopol på bygging av utenlandskabler, og at det ikke skal bygges noen nye kabler før man har høstet tilstrekkelig med erfaringer fra kablene som er under bygging.

Dette flertallet viser videre til at vårt kraftsystem på mange måter er en modell for resten av Europa – formålet med det europeiske energisamarbeidet er å sørge for en like godt integrert kraftpolitikk i EU som Norge har nytt godt av i Norden. Det nordiske kraftsamarbeidet er i sin tur nært tilknyttet det øvrige nord europeiske kraftmarkedet. Dette er en utveksling som har skjedd over lang tid. Også ellers i Norden og Nord-Europa blir andelen kraft produsert fra fornybare kilder stadig større, i tråd med at særlig kull har blitt faset ut og ikke minst vindkraft blir stadig mer dominerende i kraftmiksen. Dette betyr i sin tur mer uregulerbar kraft, som til tider gir store overskudd av svært rimelig kraft, men samtidig øker behovet for koordinering og kraftutveksling over grensene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til at et stort flertall i Stortinget våren 2018 samtykket om tilslutningen til EUs tredje energimarkedspakke. Vedtaket ble fattet etter svært omfattende debatt både på Stortinget og i offentligheten. Det ble også slått fast at det skal være nasjonal og samfunnsmessig kontroll over vannkraftressursene, og at Norge skal ha selvstendig kontroll over alle avgjørelser med betydning for energisikkerhet. Videre at det offentlige eierskapet skal ligge fast, at norsk kraft skal bidra til verdiskaping og sysselsetting i Norge, og at beslutninger om eventuelle nye utenlandskabler fortsatt suverent skal fattes av norske myndigheter med Statnett som eier og systemansvarlig. Flertallet ga uttrykk for at disse prinsippene også i

fremtiden skulle være bærende for den videre utvikling på dette feltet. Med dette videreførte Norge en lang tradisjon for å ta del i et nordisk, og etter hvert europeisk, energisamarbeid samtidig som vi ivaretar nasjonale interesser.

Flertallet viser til at forslagsstillerne mener at EU gjennom satsing på å integrere det europeiske kraftmarkedet jobber for en prisutjevning som vil gjøre at den norske kraftprisen går opp, og at dette er noe av formålet med ACER. Flertallet viser til at i det ene hele året vi har tall fra etter tilslutningen til ACER, altså 2020, var prisene i gjennomsnitt tvert imot de laveste på ti år. Flertallet understreker samtidig at dette ikke er noe man kan tilskrive ACER, da det ikke finnes noe eksempel på faktiske endringer i det norske kraftsystemet siden tilslutningen som kan forklare verken lavere eller høyere priser.

Flertallet viser til at ACER ikke bestemmer over norske kraftpriser, og at det europeiske energibyrådet verken kan få prisene til å gå opp eller ned. Kraftsystemet vårt, med alle sine forbindelser til Finland, Sverige, Danmark og kontinentet, er nøyaktig det samme som det var, og fungerer på samme måte som før. Samtlige land vi samarbeider med, hadde jo for lengst innlemmet EUs tredje energimarkedspakke uansett, så de facto hadde tidligere tiders nordiske løsninger blitt europeiske lenge før vi formaliserte dette.

Flertallet viser til at prisvariasjonene Norge fra tid til annen kan observere, har en helt annen årsak. Kraftsystemet vi er en del av, med utgangspunkt i Norden, blir stadig mer fornybart. Flertallet viser til at det i seg selv ikke betyr økte priser, men derimot større variasjon enn hva vi var vant til før, da det var større innslag av «stabil» kull- og atomkraft. Nå kommer mer av kraften fra variable, fornybare kilder. Flertallet viser til at man i ekstreme kuldeperioder kan få kombinasjon av høyt forbruk og noe lavere produksjon, fordi sterk kulde også ofte betyr at det ikke blåser. Dette gir høyere pris på kort sikt, men kompenseres av at man andre tider på året får svært lave priser pga. store overskudd av kraft. Denne utviklingen var uansett i full gang lenge før 2018.

Flertallet viser også til påstanden om at det ikke lenger ville være mulig å bruke såkalte flaskehalsinntekter – altså gevinstene fra svært kortsiktige kraftsalg – til å redusere nettleien i Norge, fordi disse angivelig skulle brukes utelukkende til å finansiere ny overføringskapasitet. Flertallet mener at dette kunne vært en viktig innvending om det var riktig, for vi i Norge kan tjene mye på disse siden store deler av vår vannkraft også er regulerbar. Men slik ble det ikke, flaskehalsinntekter brukes den dag i dag både til å drifte eksisterende utenlandsforbindelser, som før, og til å bidra til redusert nettleie i Norge, som før.

Flertallet har merket seg forslagsstillerens påstand om at Norge ville miste kontrollen over vår egen

kraftproduksjon og kraftpolitikk gjennom medlemskapet i ACER. Flertallet har merket seg at også dette viste seg å ikke stemme. Norge har fortsatt nasjonal kontroll over energipolitikken, akkurat som det enkelte medlemsland i EU har over sin. Dette fremgår også av EUs traktatverk, som slår fast at slike spørsmål er nasjonalstatskompetanse. Norge bestemmer selv hva som skal bygges, hvor det skal bygges og når det skal bygges. Flertallet viser til at det norske konsesjonsregimet er nasjonalt – det betyr at ingen kan pålegge oss å f.eks. bygge kabler om vi ikke ønsker det selv. Det er et forhold som begge land, på hver side av kabelen, har suveren myndighet til å beslutte. ACER har ingen rolle i å utjevne priser på tvers av landene i Europa. ACER har kun mulighet til å peke på hvor det ville lønne seg å forsterke utvekslingen av strøm mellom land. Flertallet viser til at ACER og EU heller ikke har myndighet til å presse frem en aktiv prisharmonisering. Det vises til at ACERs rolle ligger i å få et system som i større grad er basert på fornybar kraft, til å fungere godt. Det krever bedre koordinering på tvers av land enn det Europa har vært vant med.

Flertallet mener derfor at det var klokt av Norge å videreføre det mangeårige energisamarbeidet med Norden og Europa gjennom EUs tredje energimarkedspakke i 2018, med de prinsipper og avklaringer som da fant sted, og ser ingen grunn til å endre på dette.

Flertallet viser til at forslagene som ligger til behandling i komiteen, dreier seg om den tilknytningen som ble gjort med EUs tredje energimarkedspakke. Flertallet viser til at det i forbindelse med EUs stadig større fokus på grønn omstilling allerede har blitt vedtatt en ny energimarkedspakke, som har fått navnet Ren energi-pakken (denne ble tidligere omtalt som 4. pakke). Flertallet har merket seg at Ren energi-pakken ikke er oppe til behandling i Stortinget, og den ikke har kommet inn i EØS-prosessene ennå. Når den kommer dit, vil også denne pakken underlegges den samme grundige behandlingen som tilfellet var med 3. energimarkedspakke i 2018, og flertallet vil fortsatt vektlegge viktige nasjonale interesser i denne behandlingen.

Flertallet mener samtidig at Norge i større grad bør utnytte det handlingsrommet og de påvirkningsmulighetene EØS-avtalen gir oss til å fremme norske og nordiske interesser i energipolitikken. Norge har, gjennom at vi allerede har et fornybar kraftsystem og gjennom elbilpolitikken, betydelige erfaringer som gir påvirkningskraft i EU. Disse erfaringene må brukes aktivt.

Flertallet viser til at flere har vært bekymret for industriens fremtidige konkurransekraft. Dette er en legitim bekymring, som må løses gjennom den nasjonale energipolitikken. Tarifferingen av industrien må på en god måte reflektere de verdiene stort og stabilt forbruk har for kraftsystemet, samtidig som nettselskapene må ha sterke insentiver til kostnadseffektivitet. Staten må ta et større ansvar for å sikre at infrastruktur kommer på

plass til riktig tid, om vi skal nå de ambisiøse klimamålene og samtidig legge til rette for nye næringsmuligheter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er avgjørende å sikre nasjonal råderett over norske naturressurser, og at det er norske myndigheter som har styring og kontroll over eierskap, etablering og bruk av våre naturressurser. Det er avgjørende for disse medlemmer at norske myndigheter har suveren beslutningsmyndighet over alle konsesjoner som skal gis, enten det er kraftproduksjon, strømmettet eller etablering av utenlandskabler.

Disse medlemmer vil sikre at norsk kraft kommer norsk industri og norske husholdninger til gode. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet alltid har vært positive til økt utbygging av vannkraft, og hvordan Fremskrittspartiet gjennom forslag til endringer i vannkraftbeskatningen og til bedre utnyttelse av vernede vassdrag er pådriver for å øke og modernisere kraftproduksjonen. Disse medlemmer vil understreke at norsk kraftproduksjon skal bidra til økt verdiskapning og sysselsetting i Norge.

Disse medlemmer er bekymret for endringene i kraftsituasjonen flere steder i landet og de store endringene som skjer på veldig kort tid, spesielt i etter-spørsel etter kraft. Manglende nettkapasitet fører oss inn i situasjoner som hindrer etablering av ny industrivirksomhet. Disse medlemmer er opptatt av å sikre norske arbeidsplasser, og at kraftprisen fortsatt skal være et konkurransefortrinn i Norge, og at strømprisene både for næringslivet, industrien og husholdningene holdes så lave som mulig.

EUs fjerde energimarkedspakke (Vinter-pakken) ble vedtatt i EU i 2019, og er planlagt å komme til Stortinget til behandling. Disse medlemmer er svært kritiske til en avtale som fremstår som mer detaljert, eller som har en utvidet myndighet som påvirker handel og systemsikkerhet over landegrensene. Disse medlemmer legger til grunn at Høyesterett blir bedt om å vurdere hvorvidt det strider mot Grunnloven å innlemme EUs fjerde energimarkedspakke i norsk lov med simpelt flertall i Stortinget.

Disse medlemmer har merket seg den rødgrønne regjeringens visjon hvor Norge skulle være Europas grønne batteri. Disse medlemmer har også merket seg daværende olje- og energiminister Åslaug Hagas sitat «min visjon er at Norge skal bli en betydelig eksportør av rein fornybar energi» og «Norge kan bli Europas batteri».

Disse medlemmer ønsker ikke at Norge skal være Europas batteri, og har derfor vært skeptiske til både vindkraft på land og nye utenlandskabler. Disse medlemmer mener den viktigste oppgaven er å sikre norske innbyggere og norsk industri stabil tilgang på billig strøm, ikke være et batteri for resten av Europa.

Disse medlemmer vil sikre suverenitet over norske naturressurser, og mener at norsk energipolitikk skal bestemmes av Stortinget. Disse medlemmer ønsker videre å trekke Norge ut av EUs energibyrå (ACER).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Prop. 4 S (2017–2018), Prop. 5 L og 6 L (2017–2018), samt Innst. 178 S (2017–2018) og spørsmålet om hvor stor suverenitetsavståelse et samtykke til tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke og ACER ville innebære. Disse medlemmer viser videre til at det i den forbindelse ble fremmet forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti om å behandle samtykket etter Grunnloven § 115, som innebærer et krav om tre fjerdedels flertall. De samme partiene fremmet forslag om å be regjeringen utarbeide en juridisk betenkning om hvilke rammer Grunnlovens bestemmelser gir for Stortingets behandling av energimarkedspakken og Norges tilslutning til ACER.

I tillegg vil disse medlemmer peke på at representanter fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet utsettelsesforslag til behandlingen, og at representanten Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt fremmet løst forslag om rådgivende folkeavstemning om saken. Disse medlemmer vil minne om at alle disse forslagene ble nedstemt. Representantene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt stemte dermed for å behandle innlemmelsen i EØS-avtalen etter Grunnloven § 115, men med 72 mot 24 stemmer avgjorde Stortinget selv fremgangsmåten etter Grunnloven.

Disse medlemmer viser til at Nei til EU i etterkant av sakens behandling i Stortinget valgte å saksøke staten fordi Stortinget ikke fulgte Grunnloven § 115. Den 1. mars 2021 ga Høyesterett Nei til EU medhold i at saken kan prøves for domstolene. Dermed skal saken, slik disse medlemmer forstår det, videre til Oslo tingrett for behandling av hvorvidt Stortinget har brutt Grunnloven. Flertallet i Høyesterett har slått fast at, «domstolene må kunne prøve om Stortinget har gått fram i samsvar med Grunnlovens bestemmelser» da Stortinget samtykket til innlemmelse i EØS-avtalen av rettsaktene som inngår i den tredje energimarkedspakken. Kjennelsen i Høyesterett reiser spørsmål om hvorvidt dette vedtaket overhodet var konstitusjonelt gyldig, og disse medlemmer mener derfor at norske myndigheter ikke kan fortsette å behandle disse sakene som om intet har skjedd.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet er motstandere av norsk tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke og EUs energibyrå ACER, fordi disse medlemmer er opptatt av å sikre nasjonal

selvråderett og frykter for vilkårene til norsk kraftforedlende industri innenfor EUs system. Disse medlemmer vil understreke at denne industrien sikrer sysselsetting, verdiskaping og bosetting langs kysten i Norge, og den gir eksportinntekter i milliardklassen, samt er verdens reneste metallindustri.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at Norge i dag er et av verdens beste land å leve i. Dette skyldes, etter disse medlemmers syn, ikke minst at man har sikret nasjonal kontroll over både eierskapet til og bruken av egne naturressurser. Disse medlemmer vil peke på at kampen om råderetten over vannkraften og energiressursene i Norge ikke er ny, og at dette også tidligere har vært en sentral politisk strid i Norge. Disse medlemmer vil minne om at konsepsjonslovene ble vedtatt tidlig på 1900-tallet i Stortinget, for å sikre bedre nasjonal kontroll over energiressursene. Dette viste seg å bli svært viktig for utviklingen av både norsk industri og oppbygningen av den norske velferdsstaten. Disse medlemmer vil understreke at kampen om makten over energipolitikken var viktig den gang, og er det fortsatt. Det er etter disse medlemmers syn utvilsomt i Norges interesse å beholde full suverenitet over landets egne energiressurser og egen energipolitikk. På samme måte som det for hundre år siden var viktig å ha full nasjonal kontroll over bruken av de nasjonale energiressursene, er det slik disse medlemmer ser det, heller ikke nå i Norges interesse å la EU regulere norsk strøm ut fra sine interesser og sitt system.

Disse medlemmer merker seg at det de siste par årene har vært stor uro innen norsk industri for utbygging av den store utenlandskabelen NorthConnect. NorthConnect-kabelen står også på EUs liste over prioriterte prosjekter. EU har bevilget 10 mill. euro til kabelprosjektet. Dersom NorthConnect blir tillatt bygd, vil den øke strømprisen i Norge. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ved flere anledninger har foreslått at Stortinget skal si nei til kabelen og fjerne den fra EUs liste over prioriterte «prosjekter av felles interesse». Partiene som overførte suverenitet til ACER, har foreløpig stemt ned forslaget.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet merker seg videre at tilhengerne av EUs energiunion argumenterer med at norsk vannkraft skal brukes til å få ned klimautslippene i EU. Disse medlemmer mener en slik visjon både er misforstått og skadelig for Norge. Norges kraftoverskudd utgjør kun 0,3 prosent av EUs kraftbehov, og disse medlemmer ser ikke at Norge kan løse EUs utfordringer med for lite kraft. Slik disse medlemmer ser det, er det beste Norge kan gjøre for klimaet å fortsette og produsere norske kvali-

tetsprodukter som hele verden etterspør, basert på ren norsk vannkraft og verdensledende og klimavennlig teknologi.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil minne om at det å avgi nasjonal suverenitet er noe av det absolutt mest alvorlige norske folkevalgte kan gjøre, og er derfor også noe vi må være ytterst forsiktige med. Grunnloven gjør det klart at Stortinget ikke kan avgi suverenitet til en organisasjon landet ikke er medlem av. Norge har verken medlemskap eller stemmerett i EU eller ACER. Disse medlemmer merker seg at det i sakene om suverenitetsoverføringene til ACER og EUs finanstilsyn ble laget omstridte konstruksjoner for å gå rundt denne bestemmelsen i Grunnloven. En av Norges mest anerkjente jusprofessorer, Eivind Smith, beskrev prosessen rundt suverenitetsoverføringen til ACER på følgende måte til NRK vinteren 2018:

«Jeg mener prosessen som man har lagt opp til, der man sier dette er myndighetsoverføring på vegne av et EU-byrå der vi ikke er medlem, så konstruerer man et kopiinstrument som ESA, for EFTA er vi medlem av, så skal de kunne bestemme ting internt i Norge, det er strengt tatt et brudd på Grunnloven.»

Disse medlemmer vil vise til at EØS-avtalen ikke inneholder bestemmelser om en generell rett til å trekke seg fra EU-regelverk som Norge på et tidligere tidspunkt har akseptert å inkludere i EØS-avtalen. Samtidig ser disse medlemmer heller ikke at EØS-avtalen inneholder noen eksplisitt bestemmelse om at dette ikke skal kunne la seg gjøre. Disse medlemmer vil blant annet vise til at EØS-avtalens artikkel 92 nr. 2 slår fast at avtalepartene i EØS:

«... skal holde rådslagninger i EØS-komiteen om alle saker av betydning for avtalen som forårsaker vanskeligheter, og som bringes opp av en av dem.»

EØS-komiteen kan videre i medhold av bestemmelsene i Artikkel 93 nr. 2 og Artikkel 98 gjøre vedtak om endring av vedleggene til EØS-avtalen. Dette kan eksempelvis gjelde EØS-avtalens vedlegg IV (energi), der den tredje energimarkedspakken er inntatt.

Disse medlemmer vil vise til at Norge på selvstendig grunnlag har tatt stilling til hvorvidt reservasjonsretten skulle nyttes mot EU-regelverket i den tredje energimarkedspakken. Implementeringen er således ikke resultat av noen forhandling der Norge har fått noen motytelse fra EU. Disse medlemmer mener derfor det ikke skulle gi grunnlag for noen motreaksjon fra EUs side dersom Norge skulle trekke seg fra EUs energibyrå (ACER), men håndteres etter de generelle reglene i EØS-avtalen for reservasjon.

Disse medlemmer ønsker å ta vare på og styrke det norske folkestyret. Disse medlemmer vil peke

på det grunnleggende prinsippet om at det er folket i Norge som skal styre utviklingen av landet, gjennom sitt valg av representanter til Stortinget. Disse medlemmer mener at det av dette følger at beslutninger av stor betydning for norsk energipolitikk ikke kan fattes i organer utenfor Norges grenser, av personer som ikke har fått en eneste stemme i et norsk valg.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Senterpartiet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart stoppe all videre tilpasning til EUs energiregelverk og tilpasning til EUs energibyrå ACER.»

«Stortinget ber regjeringen i EØS-komiteen avslå enhver behandling av kommende rettsaker med tilknytning til EUs energimarkedspakke 3 eller 4.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte prosessen med å trekke Norge ut av EUs energibyrå (ACER).»

«Stortinget ber regjeringen stanse all overflytting av makt over energisektoren til EU, og starte arbeidet med å øke norsk suverenitet på området igjen.»

«Stortinget ber regjeringen bruke vetoretten i EØS mot myndighetsoverføringen i EUs Ren energi-pakke.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av de rettsaker på energiområdet som ennå ikke er innført i EØS-avtalen, som for eksempel bygningsenergidirektivene og energieffektiveringsdirektivene, og hvordan tilsvarende nasjonale regler kan innføres utenfor EØS-avtalen.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen starte prosessen med å trekke Norge ut av EUs energibyrå (ACER).

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen stanse all overflytting av makt over energisektoren til EU, og starte arbeidet med å øke norsk suverenitet på området igjen.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen bruke vetoretten i EØS mot myndighetsoverføringen i EUs Ren energi-pakke.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av de rettsaker på energiområdet som ennå ikke er innført i EØS-avtalen, som for eksempel bygningsenergidirektivene og energieffektiveringsdirektivene, og hvordan tilsvarende nasjonale regler kan innføres utenfor EØS-avtalen.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen umiddelbart stoppe all videre tilpasning til EUs energiregelverk og tilpasning til EUs energibyrå ACER.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen i EØS-komiteen avslå enhver behandling av kommende rettsaker med tilknytning til EUs energimarkedspakke 3 eller 4.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslagene og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 8:149 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Sigbjørn Gjelsvik om stans i videre tilpasning til EUs energibyrå ACER – vedtas ikke.

II

Dokument 8:172 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Liv Signe Navarsete, Sigbjørn Gjelsvik og Ole André Myhrvold om at Norge må trekke seg ut av EUs energibyrå (ACER) – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 4. mai 2021

Ketil Kjenseth

leder

Espen Barth Eide

ordfører

**DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Karl Johans gate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/1832-

7. april 2021

Vedrørende representantforslag 172 S (2020-2021)

Jeg viser til brev fra Stortinget v/energi- og miljøkomiteen av 25. mars med oversendelse av representantforslag 172 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Liv Signe Navarsete, Sigbjørn Gjelsvik og Ole André Myhrvold om at Norge må trekke seg ut av EUs energibyrå (ACER). Forslaget lyder:

"Stortinget ber regjeringen starte prosessen med å trekke Norge ut av EUs energibyrå ACER."

Jeg viser til mitt svarbrev til energi- og miljøkomiteen av 7. april 2021 vedrørende representantforslag 149 S (2020-2021). Her gjorde jeg vurderinger av et liknende forslag, som gikk ut på stans i videre tilpasninger til og innlemmelse av EUs energiregelverk. Etter mitt syn gir bakgrunnen for representantforslag 172 S, på samme måte som for representantforslag 149 S, en nokså ensidig og lite dekkende fremstilling av spørsmål vi står overfor i vurderingen av EU-regelverk på energiområdet.

Innledningsvis vil jeg vise til at Stortinget 22. mars 2018, etter grundige forberedelser og debatt, med 73 mot 23 stemmer, vedtok samtykke til å innlemme EUs tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen, jf. Prop. 4 S (2017-2018) og Innst. 178 S (2017-2018). Det ble samtidig gjort vedtak om endringer i energiloven og naturgassloven for å gjennomføre energimarkedspakken i norsk rett. Rettsaktene som inngår i tredje energimarkedspakke fra 2009 er dermed en del av EØS-avtalen. Mitt utgangspunkt er at jeg forholder meg til den politikken som er bestemt av Stortinget, og som et bredt flertall har stilt seg bak. Jeg mener det ikke er grunnlag for å slutte seg til representantforslaget.

I bakgrunnen for representantforslaget innledes det med å peke på at Norge er et av verdens beste land å leve i, og at en grunn til dette er at vi har sikret nasjonal kontroll over både eierskapet til og bruken av egne naturressurser. Dette er jeg enig i. Det er norske myndigheter som gir konsesjoner for kraftproduksjon, strømmnett og utenlandskabler. Energibyrådet ACER har ikke myndighet til å gripe inn i våre vurderinger av om et vannkraftverk, et vindkraftverk eller en utenlandskabel skal gis konsesjon. Det var opp til norske myndigheter å vurdere om prosjektet NorthConnect skulle gis konsesjon, og Stortinget har nylig fastsatt vindkraftpolitikken vår. De aktuelle direktivene og forordningene regulerer heller ikke spørsmål om eiendomsrett til vannfall. Ansvar for kraftforsyningssikkerhet er også nasjonalt.

Sverige, Danmark og Finland er alle EU-medlemmer, og energiregelverket som utvikles i EU legger nå rammene for det nordiske kraftsamarbeidet. Etter mitt syn går dette kraftmarkedsregelverket lenger enn nødvendig, både i detaljgrad og omfang. Samtidig er det slik at det nordiske kraftsystemet består av et felles synkronområde. I driften av dette sammenkoblede systemet er det nødvendig med løpende og god samhandling mellom landene. For eksempel er det nødvendig med god koordinering mellom systemoperatørene for strømmettet og kraftbørser der handelen foregår. Dersom vi nå skulle sette samarbeidet med våre nærmeste naboland og EU på pause, for eksempel ved å starte prosessen med å trekke Norge ut av samarbeidet i ACER, ville dette innebære en betydelig utfordring for det etablerte kraftsamarbeidet i Norden. Vi må etter mitt syn også anta at norske myndigheter ikke lenger ville kunne delta i samarbeidet mellom reguleringsmyndighetene for energi i Norden og EU.

I bakgrunnen for representantforslaget er det vist til at Norge ikke har medlemskap i ACER, og det hevdes at implementeringen av tredje energimarkedspakke ikke er et resultat av en forhandling der Norge har fått noen motytelse fra EU. Dette er en beskrivelse jeg ikke kjenner meg igjen i. Gjennom EØS-avtalen er Norge tilknyttet EUs indre marked, med de fordeler dette har for norsk næringsliv, forbrukere og privatpersoner. Norge, i flere år med Olje- og energidepartementet ledet av statsråder fra samme parti som forslagsstillerne, og de andre EFTA-landene i EØS forhandlet lenge med EU for å sikre løsninger som ivaretar norske interesser ved innlemmelse av tredje energimarkedspakke, og EØS-tilpasninger ble oppnådd. En slik tilpasning er at den norske reguleringsmyndigheten for energi (RME) deltar fullt ut i arbeidet til ACER, men uten stemmerett.

Forslagstillerne peker videre på at *"EUs energibyrå skriver rett ut at organisasjonens oppdrag er å fremme et fullt integrert internt energimarked i Europa"*. Jeg merker meg at de unnlater å ta med følgende del av samme omtale: "... slik at EU-forbrukere kan dra nytte av et bredere utvalg, rimelige priser og større beskyttelse".

Videre heter det i bakgrunnen for forslaget at *"Energiprisen i Norge har de senere årene ligget vesentlig lavere enn i andre europeiske land"*. Når det gjelder kraftpriser, er det mange forhold som påvirker disse, og som ikke har noe med ACER å gjøre. Jeg deler oppfatningen om at Norge normalt har lavere kraftpriser enn de fleste europeiske land. Dette forventes

også å være situasjonen i årene fremover. Dette er jeg glad for, fordi det er et konkurransefortrinn for norsk industri og et gode for norske forbrukere som jeg er opptatt av å ta vare på.

Forslagsstillerne viser til at Høyesterett i en kjennelse 1. mars slo fast at domstolene i prinsippet kan prøve om Stortinget gikk frem i samsvar med Grunnloven da det ga sitt samtykke til å ta EUs tredje energimarkedspakke inn i EØS-avtalen. Dette søksmålet vil nå bli behandlet i Oslo tingrett, og vil bli fulgt opp fra statens side på ordinær måte. Staten vil fastholde at Stortingets vedtak i mars 2018 om innlemmelse av EUs tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen var i tråd med Grunnlovens krav. I denne sammenheng kan det nå være grunn til å ta med at Høyesterett i plenum mener at Stortinget kan gi samtykke til innlemmelse av den såkalte fjerde jernbanepakken i EØS-avtalen med alminnelig flertall, jf. Høyesteretts betenkning til Stortinget 26. mars. I betenkningen legges det særlig vekt på at Stortinget gjennom lang tid og oftest enstemmig har brukt § 26 annet ledd ved myndighetsoverføringer som har vært ansett som lite inngripende. Slik praksis veier ifølge Høyesterett rettslig sett tungt.

Med hilsen

Tina Bru

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Karl Johans gate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/1832

7. april 2021

Vedrørende representantforslag 149 S (2020-2021)

Jeg viser til brev fra Stortinget v/energi- og miljøkomiteen av 23. mars med oversendelse av representantforslag 149 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Sigbjørn Gjelsvik. Forslaget lyder:

- 1. Stortinget ber regjeringen umiddelbart stoppe all videre tilpasning til EUs energiregelverk og tilpasning til EUs energibyrå ACER.*
- 2. Stortinget ber regjeringen i EØS-komiteen avslå enhver behandling av kommende rettsakter med tilknytning til energimarkedspakke 3 eller 4.*

Både i energipolitikken og i europapolitikken står vi overfor avveier av fordeler og ulemper når vi skal gjøre retningsvalg og fatte beslutninger. Ulike hensyn kan trekke i forskjellige retninger og svarene er ikke alltid opplagte. Etter mitt syn gir bakgrunnen for representantforslaget en nokså ensidig og lite dekkende fremstilling av spørsmål vi står overfor i vurderingen av EU-regelverk på energiområdet.

Innledningsvis vil jeg vise til at Stortinget 22. mars 2018, etter grundige forberedelser og debatt, med 73 mot 23 stemmer, vedtok samtykke til å innlemme EUs tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen, jf. Prop. 4 S (2017-2018) og Innst. 178 S (2017-2018). Det ble samtidig gjort vedtak om endringer i energiloven og naturgassloven for å

gjennomføre energimarkedspakken i norsk rett. Rettsaktene som inngår i tredje energimarkedspakke fra 2009 er dermed en del av EØS-avtalen.

Som det vises til i representantforslaget, har Høyesterett i en kjennelse 1. mars i år slått fast at domstolene i prinsippet kan prøve om Stortinget gikk frem i samsvar med Grunnloven da det ga sitt samtykke til å ta EUs tredje energimarkedspakke inn i EØS-avtalen. Samtykket gjelder etter saksøkers, Nei til EUs, syn en så inngripende overføring av myndighet til et internasjonalt organ at vedtaket skulle vært truffet med tre fjerdedels flertall. Dette søksmålet vil nå bli behandlet i Oslo tingrett, og vil bli fulgt opp fra statens side på ordinær måte. Staten vil fastholde at Stortingets vedtak i mars 2018 om innlemmelse av EUs tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen var i tråd med Grunnlovens krav.

Forslagsstillerne viser også til at Stortinget i desember 2020 vedtok å innhente en betenkning fra Høyesterett om hvorvidt Stortinget med hjemmel i Grunnloven kan samtykke til innlemmelse av fjerde jernbanepakke i EØS-avtalen, jf. Innst. 182 S (2020-2021). Etter at representantforslaget ble sendt departementet til utredning, er det blitt klart at Høyesterett i plenum mener at Stortinget kan gi samtykke til innlemmelse av jernbanepakken i EØS-avtalen med alminnelig flertall, jf. Høyesteretts betenkning til Stortinget 26. mars. I betenkningen legges det særlig vekt på at Stortinget gjennom lang tid og oftest enstemmig har brukt § 26 annet ledd ved myndighetsoverføringer som har vært ansett som lite inngripende. Slik praksis veier ifølge Høyesterett rettslig sett tungt.

Mitt utgangspunkt er at jeg forholder meg til den politikken som er bestemt av Stortinget, og som et bredt flertall har stilt seg bak. Etter mitt syn gir ikke Høyesteretts ovennevnte kjennelse og betenkning grunnlag for å slutte seg til representantforslaget.

I det følgende gir jeg noen utfyllende kommentarer til de to konkrete forslagene. Forslagene henger sammen på en slik måte at det er naturlig å kommentere dem samlet.

I representantforslaget hevdes det at *"Intensjonen bak EUs tredje energimarkedspakke var nettopp å integrere de nasjonale kraftmarkedene i ett kraftmarked og løfte en del kontroll fra de nasjonale myndighetene til det overnasjonale ACER"*. Jeg mener denne fremstillingen i liten grad er beskrivende for bakgrunnen for den pågående omleggingen av energisystemet i EU. Jeg oppfatter det som godt kjent at formålet med energiomleggingen og den tilhørende regelverksutviklingen henger sammen med målet om at kraftsystemet skal settes i stand til å ta imot mer fornybar energi, i tillegg til å bidra til styrket forsyningssikkerhet og mer velfungerende energimarkeder. Et sentralt utgangspunkt er arbeidet med å redusere klimagassutslippene.

I bakgrunnen for representantforslaget blir det videre vist til hensynet til nasjonal selvråderett og vilkårene til norsk kraftforedlende industri. Jeg er i likhet med forlagsstillerne opptatt av at vi skal ivareta begge disse hensynene på god måte. Etter min vurdering fratar verken tredje energimarkedspakke, eller regelverk vedtatt i medhold av denne, statene råderett over egen energipolitikk på en slik måte representantforslaget kan leses.

Det er norske myndigheter som gir konsesjoner for kraftproduksjon, strømnnett og utenlandskabler. Energibyrådet ACER har ikke myndighet til å gripe inn i våre vurderinger av om et vannkraftverk, et vindkraftverk eller en utenlandskabel skal gis konsesjon. Det var opp til norske myndigheter å vurdere om prosjektet NorthConnect skulle gis konsesjon, og Stortinget har nylig fastsatt vindkraftpolitikken. De aktuelle direktivene og forordningene regulerer heller ikke spørsmål om eiendomsrett til vannfall. Ansvar for kraftforsyningssikkerhet er også nasjonalt. Dette gjelder også for det tilsvarende regelverket i "ren energi-pakken", også kalt fjerde energimarkedspakke, selv om jeg for ordens skyld må ta et forbehold om at alle deler av regelverket og konsekvenser av dette ennå ikke er fullstendig utredet i departementet.

I likhet med forslagsstillerne er regjeringen opptatt av rammevilkårene for norsk industri og industriens muligheter til å eksportere produktene sine. Jeg mener det derfor er viktig at vi støtter opp om EØS-avtalen, både innenfor energiområdet og mer generelt. Gjennom EØS-avtalen har industrien tilgang til EUs indre marked. Dersom vi skulle vedta å stanse samarbeidet med EU innenfor energi, som forslaget legger opp til, vil dette etter min vurdering være i strid med formålet og forutsetningene i EØS-avtalen.

I representantforslaget er det vist til integrasjonen av nasjonale kraftmarkeder i EU og det konkurransefortrinnet som ligger i norske kraftpriser. Når det gjelder kraftpriser, er det mange forhold som påvirker disse, og som ikke har noe med ACER å gjøre. Norge har normalt lavere kraftpriser enn de fleste europeiske land. Dette forventes også å være situasjonen i årene fremover. Dette er jeg glad for, fordi dette er et konkurransefortrinn for norsk industri og et gode for norske forbrukere som jeg er opptatt av å ta vare på.

Sverige, Danmark og Finland er alle EU-medlemmer og energiregelverket som utvikles i EU legger nå rammene for det nordiske kraftsamarbeidet. Etter mitt syn går dette kraftmarkedsregelverket lenger enn nødvendig, både i detaljgrad og omfang. Samtidig er det slik at det nordiske kraftsystemet består av et felles synkronområde. I driften av dette sammenkoblede systemet er det nødvendig med løpende og god samhandling mellom landene. Dersom vi nå skulle sette samarbeidet med våre nærmeste naboland og EU på pause, for eksempel ved å signalisere stans i all innlemmelse av EØS-relevant lovverk, ville dette innebære en betydelig utfordring for det etablerte kraftsamarbeidet i Norden.

Avslutningsvis vil jeg understreke at når det blir tale om å innlemme nytt energiregelverk i EØS-avtalen, skal konstitusjonelle spørsmål og norske interesser ivaretas fullt ut. Når det gjelder "ren energi-pakken", ligger den saken litt fram i tid.

Med hilsen

Tina Bru